

Učiteljski Tovariš.

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva.

Štev. 38.

V Ljubljani, 22. kimavca 1905.

XLV. leto.

»Učiteljski Tovariš« izhaja vsak petek. Ako je na ta dan praznik, izide list dan pozneje. Vse leto stoji 8 K, pol leta 4 K, četrt leta 2 K. Spise je pošiljati samo na naslov: Uredništvo »Učiteljskega Tovariša« v Idrjli. Naročnino prejema Francišek Őrnagoj, nadučitelj v Ljubljani (Barje). — Vse pošiljatve naj se pošiljajo franko. — Rokopisov ne vračamo. — Oglas in poslanice stanejo za stran 30 K, pol strani 16 K, 1/2 strani 10 K, 1/4 strani 8 K, 1/8 strani 4 K; manjši inserati po 20 h petit-vrsta. Večkratno objavljanje po dogovoru. Priloge poleg poštne 6 K.

Vsebina: Za odpravo krajevnega plačilnega sistema v Istri. — Shod narodno-radikalnega dijaštva v Trstu. — Naš denarni zavod. — Dopisi. — Iz naše organizacije. — Vestnik. — Uradni razpisi učiteljskih služb. — Listnica uredništva. — Inserati. — † Maks Josin.

Za odpravo krajevnega plačilnega sistema v Istri.

Poročal pri XVII. glavni skupščini »Zaveze« v Pulju Miroslav Anžlovar, učitelj-voditelj v Boljuncu.

Vobče.

Slavna skupščina!

Bodi mi pred vsem dovoljeno konstatovati obstoj nekaterih za današnje razmere vobče jako značilnih, a za ljudskošolsko učiteljstvo deloma prav žalostnih, da, naravnost pogubnih dejstev, in sicer:

1. Draginja vedno in rapidno raste.

2. Kakor skoraj vsi ostali stanovi, tako tudi ljudskošolsko učiteljstvo zato skoro pri vseh svojih sestankih, zborovanjih, skupščinah in sejah razpravlja, o svojem neznosno slabem gmotnem položaju ter si ga izkuša izboljšati s tem, da pozivlja merodajne činitelje, naj čim prej in vsaj toliko odpomorejo temu zlu, da bo ljudskošolsko učiteljstvo vsaj moglo živeti kakor se to spodobi poštenim ljudem, ljudem, ki vse svoje življenje žrtvujejo v blagor domovini, napredku in blaginji naroda.

3. Vsi ostali stanovi dosežajo pri nastojanju za izboljšanje svojega gmotnega položaja precejšnje uspehe, in le »učitelju vedno sreča laže; on živi, umrje brez d'narja«, ker so njega plače skoraj vedno iste — sramotno nizke.

4. Vse javne — toliko državne, kolikor avtonomne — oblasti in tudi nerazsodna, od učiteljskih nasprotnikov nahujkana množica, katerim faktorjem je isti učitelj izročen na milost in nemilost, dosledno in krčevito, če ne toliko v besedah in naravnost, pa vsaj po ovinkih in v dejanju, odrekajo in odtezajo vsako pomoč in izboljšanje njega obupnih razmer.

Odkod vendar to? S čim si je bore učiteljstvo to zasluzilo? Ne smatram za potrebno, o tem obširneje govoriti, zakaj vsi dobro vemo, da tiči glavni vzrok vse učiteljske gmotne mizerije v tem, da našega dela, truda in uspeha dovoljno ne uvažujejo ter po vrednosti ne cenijo, ter nas zatorej omalovažujejo in zapostavljajo, izkratka, da govorim z znanimi besedami: Src nimajo za nas! Tem istinitim besedam bi dostavil le še, da jim manjka tudi pravega razuma

za to, kako važna je ljudska šola in kako neobhodno potrebno je učiteljstvo ter kakega negovanja je vredna prva in kako plačila zasluži zato poslednje.

Ako bi bilo pri merodajnih činiteljih dovolj razuma za prosveto in blaginjo naroda, bi jima gotovo posvečali več pozornosti ter bi njunima prvima temelj polagajočima in pri nadaljni zgradbi človeškega vseobčega napredka najkrepkejše sodelujočima pospeševalcema — ljudskemu učiteljstvu in kmetstvu — gotovo pri vsaki priložnosti izkušali olajšati njuno pretežno breme. Vendar, žal, to se, kakor nam je vsem predobro znano, ne godi. Pač pri vsem drugem ne štedijo in za vsa druga, dostikrat po vsem neproduktivna podjetja je dovolj milijonov, le za obnemagujoče učiteljstvo in kmetstvo se redkokdaj kaj malega stori in še to dostikrat na način, da jima več škoduje nego koristi.

Te svoje trditve utemeljujem z nastopnim:

Visoki deželni zbor mejne grofije Istre je z zakonom z dne 9. oktobra 1901, br. 35, sicer res nekoliko izboljšal pre-slabi gmotni položaj istrskega učiteljstva, ali ravnal je pri tem vendar tako, da učiteljstvo nikakor ne more biti zadovoljno, in sicer:

1. ker je zvišanje plač v omenjenem zakonu tako minimalno, da smo, kar se tiče plače, še vedno na slabšem kakor drugi državni, deželni, občinski in zasebni uslužbenci in subalterni uradniki, kakor vratarji, šolski slugi, prosti financarji in žandarmi, razni pisarji, tajniki in kancelisti ter še množica drugih z mnogo manjšimi študijami, neprimerno manjšim trudom, dostikrat z nikakšno odgovornostjo; namesto da bi nas bil v plačilnih in pokojninskih zadevah zenačil z državnimi uradniki XI. X. in IX. činovnega reda.

2. ker je nas istrske učitelje visoki deželni zbor v omenjenem zakonu vkljub trem paradnim plačilnim vrstam porazdelil v nebrojno mnogo plačilnih vrst, in sicer v: učitelje I, II. in III. plačilnega razreda,

učitelje na mestih s krajevno doklado po 200 K	} se vračuni v
» » » » » » » » 100 K	
» v mestu Pulju z osebno » » 200 K	} se ne vračuni
» v Opatiji in Lovrani » » » 100 K	
podučitelje z izpričevalom usposobljenja s plačo 900 K	
» brez izpričevala » » » 800 K,	

Torej nič manj nego devet plačilnih vrst, h katerim pride še ravno toliko plačilnih vrst za žensko učiteljsko osebo, ki dobiva 80% plače moškega učiteljskega osobja, izvzemši podučiteljice zadnjih dveh plačilnih vrst, ki prejema letnih 800 K, oziroma 700 K plače.

Ako ta preobilica plačilnih vrst — celih 18 — ne zadošča istrskemu učiteljstvu, potem sploh ne vem, s čim bi se še moglo to zadovoljiti.

Pri tem pa še niso vštete vse razne kategorije učiteljstva meščanskih šol, ki jih je tudi precejšnje število. »Mein Liebchen, was willst du noch mehr!«

Toda šalo na stran! Ta hipertrofija plačilnih vrst ni le jako pripraven instrument za disciplinovanje, bolj prav šikaniranje učiteljstva v rokah birokratskih oblastnikov, ampak ista je tudi v očitnem nasprotju s §§ 38. in 55. državnega ljudskošolskega zakona, če ne toliko v besedilu, pa vsaj po duhu.

3. ker je visoki deželni zbor istrski v omenjenem zakonu pridržal tudi starokopitni, vso dobro voljo učiteljstva že a priori uničujoči in jako krivični krajevni plačilni sistem.

Kako neumesten, krivičen in kvaren je ta sistem, mi bodi dovoljeno pojasniti (utemeljiti) z nastopnim:

Krajevni plačilni sistem:

1. Ovira in zadržuje ter največkrat iluzornim nareja pravilni avancement ljudskošolskega učiteljstva po službenih letih.

2. Nudi benjaminstvu in protekciji, nepotizmu in preteriranju nepriljubljenih oseb najugodnejša tla.

3. Zakrivlja nepravilno razdelitev plač in dopušča prevelike razlike v plači med popolno homogennimi učiteljskimi osebami.

4. Jemlje učiteljem, ki niso tako srečni, da bi prišli na boljše mesto, veselje do dela.

5. Izpodkopuje manj srečnim tudi socialni ugled.

6. Provroča tudi pomankanje dobrih učnih oseb in zabranjuje njih naraščaj.

7. Prikrojen je v prilog italijanski narodnosti.

8. Sega njega krivičnost tudi v dobo upokojenja.

K temu nastopna pojasnila:

Po krajevnem plačilnem sistemu so uvrščena v boljši, t. j. prvi dve plačilni vrsti, večinoma mesta in trgi ter kopališča in večji obrtni kraji, koder v naši pokrajini bivajo največ prebivalci italijanske narodnosti, medtem ko so službe tretje plačilne vrste večinoma med Slovani po deželi. Izključeno je potem, da bi mogli slovanski učitelji pravilno avanzirati, ampak večina jih ostane vedno v III. plačilni vrsti in le naj-srečnejšim med njimi se posreči, počasi splezati v II. plačilno vrsto; le prav malo jih pa pride v I. plačilno vrsto in to le taki, ki so priljubljeni in se na to posebno razumejo. Umevno je, da se takim v vedno prognanstvo v III. plačilni vrsti obsojenim učiteljem-trpinom sčasoma ohladi prvotna navdušenost za vzvišeni poklic in ni jim zameriti, ako svoj posel opravljajo le bolj mehanično. Tudi ljudstvo ima potem takega ubogega pregnanca za manj vrednega in sposobnega, in z bogom njega socialni ugled ter vzporedno tudi uspeh delovanja.

Kaj pa šele razlika plače! Ta znaša med učiteljem I. in III. plačilne vrste, če ima prvi še krajevno doklado 200 K, celih 600 K na leto in to traja lahko skozi 10, 20 ali celo 30 let, kar da zopet plus, oziroma minus 6, 12 ali celo 18 tisoč kron in to pri istih študijah, istih službenih letih ter istih sposobnostih in uspehih. Kje je tu pravica?! Razmeren priboljšek vzame dotičnik s seboj tudi v pokoj, in tako traja krivica celo še po dosluženju.

In take, vnebovpijoče in v zakonjene krivice se dogajajo kakor že rečeno, in kar kmalu tudi dokazem, večinoma, da, skoraj le slovanskim učiteljem.

Štatistika

Posebno ilustrativno nas pouče o krivicah, ki se gode učiteljstvu Istre zaradi krajevnega plačilnega sistema in krajevnih doklad nastopni razkazi in podatki:

Razkazi in podatki

o stanju ljudskih šol in ljudskošolskega učiteljstva v mejni grofiji Istri po »izvestju deželnega odbora istrskega« iz l. 1904 in za šolsko leto 1903/04 s posebnim ozirom na uzakonjeni krajevni plačilni sistem in krajevne doklade.

Razkaz 1.

V OKRAJU	ŠOL						UČITELJEV									UČITELJIC																				
							definitivnih v plačilni vrsti			provizornih v plačilni vrsti						definitivnih v plačilni vrsti																				
							I.	II.	III.	I.	II.	III.	I.	II.	III.	I.	II.	III.																		
	slovenšk.	hrvašk.	italijansk.	slovensko-italijansk.	hrvaško-italijanski	* skupaj	sloven.	hrvaš.	italijan.	sloven.	hrvaš.	italijan.	sloven.	hrvaš.	italijan.	sloven.	hrvaš.	italijan.	sloven.	hrvaš.	italijan.															
KOPER	2 z obvezno italijan.	3 s prosto	10 1 11 3 3	36	1	—	6	4	1	4	5	1	5	—	—	1	2	—	5	2	—	—	2	—	1	6	1	1	6							
LOŠINJ	2 z obvezno ital.	1 s prosto	4 z obvezno ital.	5 s prosto	— 13 6 — 3	35	—	—	2	—	5	7	—	9	3	—	—	—	—	2	—	4	2	—	2	—	3	3	—	4	3					
POREČ	—	—	27	—	4	32	—	—	2	—	11	—	—	4	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	3	—	—	—	4	—	—	9				
PAZIN	11 z obvezno ital.	—	2	5	—	9	28	—	—	2	—	5	3	—	8	—	—	—	—	—	—	—	—	6	1	—	—	—	2	—	1	1				
PULJ IN ROVINJ	1 s prosto italijan.	—	7	13	—	3	24	—	—	6	—	2	9	—	5	10	—	—	—	—	—	—	—	1	—	—	3	—	—	4	—	—	8	—	1	9
VOLOSKO	1 s pros. hrv.	1 s prosto italijan.	11 14 1 — 1	29	—	2	2	6	4	1	2	9	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—	1	3	4	—	—	—	—	—	1	—	—	2
Skupaj :	26	63	69	3	23	184*	1	2	20	10	17	35	7	32	22	—	—	—	1	3	3	8	20	6	—	—	8	—	5	23	1	9	82			

* od teh 10 neaktiviranih, dasi sistemizovanih.

UČITELJIC									PODUČITELJEV			PODUČITELJIC						SUPLENTOV		SUPLENTINJ			VERO- UČIT.			Učit. žensk. ročnih del.		VSEGA UČNEGA OSOBA						
provizornih v plačilni vrsti																																		
I.			II.			III.			slov.		hrvaš.		ital.		slov.		hrvaš.		ital.															
sloven.	hrvaš.	italijan.	sloven.	hrvaš.	italijan.	sloven.	hrvaš.	italijan.	defin.	proviz.	defin.	proviz.	defin.	proviz.	defin.	proviz.	defin.	proviz.	defin.	proviz.	slovenskih	hrvaških	italijanskih	slovenskih	hrvaških	italijanskih	slovenskih	hrvaških	italijanskih	slovenskih	hrvaških	italijanskih	moških	žensk
-	-	-	-	-	1	1	1	1	-	-	1	-	-	4	1	6	-	1	8	12	-	-	-	-	-	-	-	-	2	-	-	-	44	49
-	-	-	-	-	1	-	2	1	-	-	2	2	-	1	-	-	1	3	3	5	-	-	-	-	-	-	-	1	-	1	-	40	31 + 1	
-	-	-	-	-	1	-	1	3	-	-	-	-	-	1	-	-	-	4	11	-	-	2	-	-	3	-	-	-	-	-	24	36		
-	-	-	-	-	-	-	1	-	-	-	1	-	-	-	-	4	1	2	-	-	-	-	1	-	-	-	-	1	-	-	26	13 + 1		
-	-	-	-	-	-	-	4	-	-	-	1	2	3	-	-	-	-	3	6	-	-	-	-	1	-	-	4	-	-	46	36			
-	-	-	1	-	-	2	1	-	-	-	1	1	-	-	-	-	3	-	-	-	-	-	-	-	-	1	4	-	-	36	10 + 5			
-	-	-	1	-	3	3	6	9	-	-	4	5	2	9	1	6	1	11	19	36	-	-	2	-	-	5	-	-	7	1	6	-	216	175 + 7

Razkaz 2.

Š O L								Skupaj
razrednih	slovan- skih		italijan- skih		utrakvi- stičnih		Skupaj	
	moških	ženskih	moških	ženskih	moških	ženskih		
eno-	55	4	13	3	7	1	83	
dvo-	21	4	11	6	5	-	47	
tri-	4	1	9	2	-	-	16	
več-	2	-	14	11	1	-	28	
Skupaj	82	9	47	22	13	1	174	

Razkaz 3.

V OKRAJU	Š O L												Skupaj		
	slovenskih	hrvaških	italijanskih	slov.-italijan.	hrvaš.-italijan.	slov. z obvezno italijansčino	slov. s prosto italijansčino	hrvaš. z obvezno italijansčino	hrvaš. s prosto italijansčino	italij. z obvezno slovensčino	italij. s prosto slovensčino	italij. z obvezno hrvaščino		italij. s prosto hrvaščino	italij. z obvezno nemščino
KOPER	10	1	11	3	3	2	3	2	1	-	-	-	-	-	36
LOŠINJ	-	13	6	-	3	-	-	4	5	-	-	-	-	2	35
POREČ	-	-	27	-	4	-	-	-	-	-	-	1	-	-	32
PAZIN	-	2	5	-	9	-	-	11	1	-	-	-	-	-	28
PULJ in ROVINJ	-	7	13	-	3	-	-	-	1	-	-	-	-	-	24
VOLOSKO	11	14	1	-	1	-	-	-	1	-	-	-	1	-	29
Skupaj	21	37	63	3	23	2	3	17	9	-	-	1	3	2	184

(Dalje.)

Shod narodno-radikalnega dijaštva v Trstu.

Od 6.—8. t. m. se je vršil v Trstu I. shod narodno-radikalnega dijaštva. V naslednjem priobčujemo v Trstu sprejete resolucije, in sicer le tiste odstavke, o katerih menimo, da bodo zanimali tudi naše čitateljstvo.

Resolucija za slovensko vseučilišče.

Slovensko dijaštvo, zbrano dne 6. septembra 1905 na I. shodu narodno-radikalnega dijaštva v Trstu, manifestira za slovensko vseučilišče v Ljubljani; zahteva, da se reši slovensko vseučiliško vprašanje najmanj istočasno z opravičenimi vseučiliškimi zahtevami drugih avstrijskih narodov; odklanja najodločneje, da bi bil Trst sedež italijanskega vseučilišča. Isto pozivlja vlado, da ustvari potrebne pogoje za slovensko vseučilišče in smatra za eno prvih dolžnosti slovenskega dijaštva, da se posveča po končanih visokošolskih letih nadaljni strokovno-znanstveni izobrazbi, da postavijo tako zadostno število usposobljenih učnih oseb za slovensko vseučilišče.

Resolucija odseka za dijaško izobrazbo.

1. a) Narodno-radikalno dijaštvo obsoja nečuvno indolenco slovenskih profesorjev, ki še niso napisali slovenskih učnih knjig za srednje šole. Poudarjamo potrebe, da se slovenski srednješolski učitelji organizujejo, da zastopajo stanovske interese in gojijo slovensko srednješolsko pedagoško slovstvo. Slovenski srednješolski učitelj izkušaj z visoko izobrazbo in idealno vnemo paralizovati neugodni vpliv sedanjega pomanjkljivega srednješolskega sistema in malenkostnega miljeja naših srednješolskih mest. V ta namen naj goje brez strankarskih namenov tesnejši prijateljski stik z dijaštvom izven šole;

b) opozarja javnost na škodljivost škofovih zavodov, kojih intencije nasprotujejo temeljnim principom srednješolske vzgoje;

c) zahteva, naj vlada med posameznimi predmeti srednje šole znanstveno soglasje, da ne pobija ena stroka nauk in metode druge.

2. Priporoča slovenskim dijakom, naj premišljeno izčrpajo vsa izobraževalna sredstva vseučiliških mest. Toplo jim